

Torah from Around the World

*Het is niet aan jou om het werk te volbrengen,
maar ook niet om je eraan te onttrekken.*

Pirké Avot 1:17

Sjabbat 11 februari 2023/ 20 Sjewat 5783, Jitro, Sjemot /Exodus 18:1 - 20:26

Tanach blz. 145 - 150

Haftara: Jesjajahoe 6:1 - 13

Tanach blz. 810

Vertaler: Channa Kistemaker

Commentaar: **Amelia Wolf** is rabbijn in opleiding aan het Jewish Theological Seminary te New York.

Oorspronkelijke Engelse tekst: <https://www.itsa.edu/torah/how-do-we-meet-at-sinai/>

Een ontmoeting bij de Sinai, hoe doe je dat?

De menselijke ervaring van een Goddelijke Openbaring is gemarkeerd met grenzen: grenzen die gebouwd worden en grenzen die gebroken worden, grenzen in tijd en grenzen in ruimte.

Psychologische grenzen worden vervaagd door de kracht van goddelijke aanwezigheid en spirituele grenzen worden haastig opgeworpen om ruimte te maken voor een geheel nieuwe relatie met God.

Op het moment dat God een nieuw verbond sluit met het volk Jisraëel, moeten ze leren de ruimten van hun nieuwe relatie af te bakenen. Sommige van deze grenzen zijn lijnen die God trekt. Andere zijn schuttingen die de mensen handhaven. Hoe kunnen de mensheid en het Goddelijke in dezelfde ruimte en tijd bestaan? En wat kunnen we uit die ontmoeting leren over hoe mensen in relatie met elkaar kunnen bestaan?

In de sidra Jitro zien we een impuls om de berg te bestormen, een onstuimig verlangen om in relatie met God te staan, om het onbegrensde te ervaren. Dit is de impuls waardoor God Mosje *drie keer in dertien psoekiem* moet waarschuwen om de mensen de berg niet op te laten gaan (Sjemot 19:12, 21, 24). De Jisraëlieten staan te popelen en zijn klaar voor een ontmoeting met God. Terwijl pasoeek 12 hen opdraagt niet alleen de berg niet te beklimmen maar zelfs de rand ervan niet aan te raken, staat pasoeek 24 klaar voor de mensen om te proberen door te breken naar God Zelf, waarbij ze alle grenzen negeren.

Rasji beschrijft de mensen hier als behept met een verlangen naar God dat hen ertoe zal aanzetten om die grenzen te overschrijden, wat misschien mooi klinkt. Maar het gekozen woord is *lust, toewa*, waarvan de betekenis niet alleen verlangen inhoudt, maar ook een intens, vaak destructief, lichamelijk verlangen. De Jisraëlieten hier zijn een volk dat zo intens naar God hongert dat ze bereid zijn Gods eigen instructies te negeren om een glimp van de Goddelijke Aanwezigheid op te vangen.

Het is een romantische visie. De mensen willen dicht bij God zijn, zich versmelten met het Goddelijke. Maar zoals in elke andere relatie is de drang om de eigen grenzen te overschrijden en op te gaan in de ander uiteindelijk destructief, net als de drang om de grenzen van een ander te overschrijden en de ander op te nemen in zichzelf.

Toch zien we in de sidra Jitro ook een zeer voorzichtige houding ten opzichte van Goddelijkheid, waarbij de mensen zelf bang zijn om te dichtbij te komen of misschien fysiek niet in staat zijn tot die nabijheid. Zoals Mosje in Sjemot 19:21 God antwoordt, de mensen willen Gods berg niet alleen niet binnenvallen, maar kunnen die ook niet binnenvallen, omdat ze er met succes grenzen omheen hadden opgetrokken. Dit zijn de mensen die zowel beven als stil blijven: *וינעו ויעמדו מרחק* (Sjemot 20:18). Ze deinsden achteruit en stonden van verre stil, reageerden op het moment van de Openbaring zowel in beweging als in shock, maar, en dit is cruciaal, door afstand te scheppen tussen hen en God.

Dit is de impuls die de mensen ertoe drijft om Mosje te smeken om tussen hen en God als tolk te staan, om Gods woorden uit Mosje's menselijke lippen te horen. Ze hebben al gevoeld dat hun bewustzijn werd aangetrokken en teruggestoten, omgekeerd en uitgewrongen. Ze hebben al een synesthetische beproeving ondergaan, waarbij ze de donderende geluiden en stemmen van openbaring *zagen* in plaats van hoorden. "Jij moet tegen ons spreken!" eisen ze, omdat Gods spraak de grenzen van hun geest zal doorbreken zoals de mensheid de grenzen van de heilige berg kan doorbreken (Sjemot 20:16).

De mensen lopen het risico God volledig te verwerpen, zichzelf zozeer op afstand te houden dat ze helemaal geen relatie meer zouden hebben. Het kan veiliger aanvoelen om je terug te

trekken achter psychologische (en letterlijke) muren dan de integratie te riskeren die hoort bij het verwelkomen van iemand anders. Het is gemakkelijker om te geloven in de mythe van zelfvoorziening dan je leven open te stellen voor anderen, iets nieuws te bouwen op een gedeelde droom. Met relaties komen teleurstellingen.

Deze strijdende aantrekkings- en afstotingsinstincten op het moment van de Goddelijke ontmoeting zijn de basis voor het parallellisme van pasoek 19:24:

"De Eeuwige zei: 'Ga naar beneden, en kom samen met Aharon weer terug. Maar de priesters en het volk mogen niet dichterbij komen, zij mogen de berg niet op gaan, anders zal mijn toorn tegen hen losbarsten'.

Deze pasoek schetst het beeld van een volk en een God die wanhopig op zoek zijn naar elkaar, maar ook dringend behoefte hebben aan grenzen tussen hen in. Een volk en een God die zich bewust zijn van het soort gevaar dat ze voor elkaar kunnen vormen. De mensen zouden destructief kunnen doorbreken, vernietigen, de grenzen die zijn gebouwd afbreken. God zou als uit een omheining kunnen losbarsten en alle beperkingen doorbreken zoals alleen Goddelijkheid dat kan.

Het doet denken aan het Kabbalistische begrip van Goddelijke terugtrekking (*tsimtsoem*), van God die Zichzelf klein maakt om ruimte te laten voor het bestaan van de rest van de wereld. Hier hebben we een God die in kleinheid heeft bestaan, misschien zelfs bijna geïsoleerd, en die nu klaar is om zich weer bij de schepping te voegen. Misschien alleen voor het moment van openbaring. Misschien wel voor eeuwig via een relatie met het Joodse volk.

Dit is een gevaarlijke tijd. De Talmoeid in Avoda Zara (3a) leert dat God de hele schepping slechts voorwaardelijk heeft geschapen: als het volk Jisraëel de Tora aan de voet van de berg Sinai aanvaardt, zal de schepping blijven bestaan. Als ze weigeren, zal de hele schepping teniet worden gedaan en zal het universum terugkeren naar een staat van *tohoe wavohoe*, van vormloze massa, ongebonden, onduidelijk. Dus nu de schepping op de rand van vernietiging staat, staat alle tijd op het punt om ongedaan gemaakt te worden, en het volk Jisraëel moet een keuze maken die lijkt op die van iemand die wordt geconfronteerd met een nieuwe relatie. Onzeker of het veilig is, onzeker of het de moeite waard zal zijn. Of, integendeel, al zo in vervoering, al zo vol liefde en hoop dat het moeilijk is om helder te denken. Een keuze met hoge inzetten.

Aan de ene kant kunnen we ons zo ver van de Sinai verwijderen dat we de Tora nooit horen door de stem van God of de mond van Mosje en daarmee de hele schepping teniet doen. Aan de andere kant kunnen we ons op God werpen en de berg beklimmen en daarmee onszelf teniet doen.

Of we kunnen ons tussen deze uitersten begeven en een relatie met God accepteren waarin de grenzen van God en de mensheid gerespecteerd worden. Zelfs als dat betekent dat je aan de voet van de berg moet blijven. Zelfs als dat betekent geluiden zien en doodsangsten uitstaan. Zelfs als dat betekent dat we het risico moeten lopen dat een deel van het Goddelijke door menselijke fouten door de generaties heen verkeerd wordt vertaald, zodat we ons altijd blijven afvragen wat God van en voor ons verlangt, om onze relatie te laten voortduren.

Aan de voet van een nieuwe relatie staan kan beangstigend zijn. Maar, zegt Mosje in reactie op die angst, "wees niet bang", zelfs als hij het vervolgt met, "Hij is gekomen om u met ontzag voor Hem te vervullen" (Sjemot 20:20). Met andere woorden, verzamel de moed om contact te maken, vooral wanneer iemand (of iemand) anders al een hand uitsteekt. En leef in relatie met het besef dat grenzen geëerbiedigd moeten worden en dat er altijd ontzag voor de ander gevonden moet worden.

Zolang we niet weglopen van de berg, noch proberen hem te beklimmen - noch voor de grenzen terug te deinzen, noch proberen ze te doorbreken - bevinden we ons misschien midden in iets nieuws en heiligs. En dat is Openbaring.